

Özel Gereksinimli Bireylerle Gerçekleştirilmiş Ebeveyn Koçluğu Uygulamalarına İlişkin Araştırmaların İncelenmesi: Bir Alanyazın Taraması¹

Turgut BAHÇALI¹ , Serhat ODLUYURT² ,

¹ Arş. Gör. Dr, Osmangazi Üniversitesi, tbahcali@gmail.com, ORCID ID:0000-0001-8936-3972.

² (Sorumlu yazar) Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, syildiri@anadolu.edu.tr, ORCID ID:0000-0001-5861-0627

Makale Bilgisi	ÖZET
Geliş Tarihi: 01.03.2021	<p>Bu araştırmanın amacı özel gereksinimli bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamalarının etkilerini ortaya koymaktır. Araştırmada ağırlıklı olarak Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ve Zihin Yetersizliği (ZY) olan bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamaları incelenmiştir. Ebeveyn koçluğu uygulamaları ebeveynlerin bilgi ve becerilerini artırarak ebeveynin öğrendiği becerileri çocuklarına öğretim sunmada kullanmasını sağlamayı amaçlayan uygulamalardır. Araştırmada sistematik derleme sürecinde betimsel tarama modelinden yararlanılmıştır. Derleme sürecinde OSB ve ZY’li bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamalarının etkililiklerini değerlendiren hakemli dergilerde 2020 yılına kadar yayımlanmış makaleler taranmıştır. Tarama sonucunda toplam 25 makale çalışmaya dahil edilmiştir. Elde edilen verilere göre araştırmaların büyük çoğunluğunda tek denekli araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırmalara ağırlıklı olarak OSB’li bireyler katılmışlardır. Ele alınan değişkenler açısından incelenen veriler bulgular başlığı altında detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırma sonunda ele alınan çalışmaların büyük çoğunluğu ebeveyn koçluğu uygulamalarının OSB ve ZY’li bireylerde kullanımının etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarının Türkiye’de özel gereksinimli bireylerle ebeveyn koçluğu uygulamalarıyla ilgili çalışma yapmayı planlayan araştırmacılara yol göstermesi beklenmektedir.</p>
Kabul Tarihi: 16.04.2021	
© UEAD 2021 Tüm hakları saklıdır.	

Anahtar Sözcükler: Otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, ebeveyn koçluğu.

Investigation of Research on Parental Coaching Practices with Autism Spectrum Disorders and Individuals with Intellectual Disabilities: A Literature Review

Article Information	ABSTRACT
Received: 01.03.2021	<p>The aim of this study is to reveal the effects of parent coaching practices carried out with individuals with special needs. In the study, parent coaching practices performed with individuals with Autism Spectrum Disorder (ASD) and Intellectual Disability (ID) were mainly examined. Parental coaching applications are applications that aim to increase the knowledge and skills of parents and enable the parents to use the skills they have learned in teaching their children. In the research, descriptive survey model was used in the systematic review process. During the compilation process, articles published until 2020 in peer-reviewed journals evaluating the effectiveness of parent coaching practices with individuals with ASD and ID were scanned. As a result of the search, a total of 25 articles were included in the study. According to the data obtained, single-subject research method was used in most of the studies and individuals with ASD mainly participated in the studies. The data analyzed in terms of the variables considered are explained in detail under the heading of findings. The majority of the studies examined at the end of the research reveal that the use of parent coaching practices in individuals with ASD and ID is effective. The results of the research with special needs in Turkey are expected to provide guidance to researchers who are planning to work with parents on an individual coaching practice.</p>
Accepted: 16.04.2021	
© UEAD 2021 All rights reserved.	

Keywords: Autism spectrum disorder, intellectual disability, parent coaching.

* Bu çalışma birinci yazarın Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Zihin Engelliler Öğretmenliği Doktora Programında tamamladığı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.(Bu araştırma Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 27.02.2019 tarih ve 14072 sayılı kararı ile alınan izin ile yürütülmüştür.)

Kaynakça Gösterimi: Bahçalı, T. & Odluyurt, S. (2021). Özel gereksinimli bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamalarına ilişkin araştırmaların incelenmesi: Bir alanyazın taraması. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 5(1), 189-209.

Citation Information: Bahçalı, T. & Odluyurt, S. (2021). Investigation of research on parental coaching practices with autism spectrum disorders and individuals with intellectual disabilities: A literature review. *National Journal of Education Academy*, 5(1), 189-209.

1. GİRİŞ

Nörogelişimsel bozukluklar otizm spektrum bozukluğu (OSB), zihin yetersizliği (ZY), dil ve konuşma güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü içerir (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-5 [DSM-5], 2013:31-33). OSB tıbbi, genetik veya çevresel nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan nörogelişimsel, zihinsel veya davranışsal bozukluklardır (DSM-5, 2013:14). OSB’li bireyler, birçok bağlamda sosyal iletişim ve sosyal etkileşim yetersizlikleri göstermektedir. Bunlar karşılıklı sosyal etkileşim yetersizliği, sosyal etkileşimde sözel olmayan iletişim, beceri geliştirme ve sürdürmede yetersizliklerdir. Bunlara ek olarak OSB’li bireyler ilgi ve etkinliklerde sınırlı ve yineleyici davranış örnekleri sergilemektedirler (DSM-5, 2013:31). ZY’li bireyler ise kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerileri ile zihinsel işlevlerde ve uyumsal becerilerde anlamlı sınırlılıklar göstermektedirler. Ayrıca, bu yetersizlik 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, 2010:6).

Ebeveyn eğitimi farklı terimlerle ifade edilmektedir. Bu çalışmada ebeveyn eğitimi şeklindeki kullanım benimsenmiştir. Ebeveyn eğitimi, özel yöntemlerin ebeveynlere öğretilmesi ve onların öğrendiği becerileri doğrudan çocuklarına öğretmesi (Symon, 2001:166), anne babaları ebeveyn olma konusunda bilgilendirmek, bilinçlenmesini sağlama ve onların davranışlarını ilerletmek için farklı seviyelerdeki sistematik uygulamalardır (Schulz, 1987’den aktaran Özdemir, 2013:73). Ebeveyn eğitimi ebeveyn ve çocuğun etkileşimini sağlayarak çocuğun gelişimini desteklemektedir (Beaudoin vd., 2014:12).

Ebeveynler çoğunlukla çocuklarının birincil bakıcılarıdır ve genel olarak ev, okul ve boş zaman çevresi arasında ilişki vardır. Ebeveynler maddi manevi bütün güçlerini ve enerjilerini, zamanlarının çoğunu çocuğuna ayırıp bir koç veya terapist görevi görebilir (Prata vd., 2018:2). Ayrıca bazı program varsayımlarına göre eğitim süreci boyunca ebeveynin davranışlarını değiştirmek ilerleyen dönemde çocuğun davranışlarının değişmesiyle sonuçlanır (Goodman, 1975:7).

Koçluk, “Kişilerin liderlik veya yöneticilik özelliklerini, becerilerini geliştirmeye yönelik, belli bir amacı hedefleyerek daha etkili sonuçlara ulaşmasını sağlamak üzere verilen hizmet”tir (Türk Dil Kurumu, 2018). Ayrıca koçluk uygulaması farklı şekillerde tanımlanmıştır. Koçluk, yetişkin öğrenme tekniğidir. Koçluk görevinde bulunan kişi koçluk yaptığı kişiyle işbirliğinde bulunarak onun öğrenmesini geliştirmektedir (Foster vd., 2013:254). Diğer bir tanıma göre koçluk; meslektaşların veya ebeveynin mevcut yeteneklerini ve yeni beceri geliştirmesini sağlamadır (Rush vd., 2003’den aktaran Rush & Shelden, 2005:1). Bir başka tanıma göre koçluk genel olarak daha deneyimli olan kişinin daha az deneyimli olan kişiye bilgi ve deneyim kazandırması sürecidir. Eğitimsel bir model olarak koçluk, karşımızdaki kişinin öğrenmesi gereken bilgi ve becerileri öğretme ve açıklamadan daha fazlasıdır. Koçluk yapan kişi ve onun öğrencisi arasında yoğun

etkileşim olması gerekmektedir. Eğitim verme şekli olarak koçluk karşılıklı güvene dayalı bir ilişkinin kurulması sürecine bağlı olarak büyük bir oranda uygulama yapmaya odaklanmaktadır (Hargreaves & Dawe, 1990:230). Bu uygulamalarda çocuğun bakımından sorumlu kişiye koç tarafından sunulan esnek teknikler, bilgi paylaşımı ve destek olunması ile problem çözmesi, öğrenme ve öğrettiği bilgileri uygulama teknikleri sunulur (Friedman vd., 2012:66). Ayrıca koçluk uygulama sürecinde model olunması, amaç odaklı sohbetler gerçekleştirilmesi veya uygulamalı teknikler yoluyla müdahale programı uygulaması gerçekleştirilmektedir (Graham vd., 2013:11). Bunlara ek olarak koçluk uygulaması geribildirim, yönerge, kişisel gözlem ve diğer eğitim şekillerinden oluşmaktadır (Fixsen vd., 2005:81).

Ebeveyn koçluğu uygulamasının genel olarak kabul edilmiş genel bir tanımı olmasa da farklı araştırmacılar tarafından yapılan farklı tanımlar vardır. Ebeveyn koçluğu, çocuğun öğrenme ve gelişimini desteklemek için günlük etkinlik ortamlarında ebeveynleri geliştirme tekniği (Rush & Shelden, 2011:175'den aktaran Hampshire & Allred, 2018:121), uygulamacı yönlendirmeli, ilişki ve yönlendirme süreci (Kemp & Turnbull, 2014:305) olarak tanımlanmaktadır. Ebeveyn koçluğu uygulamalarının birtakım yararları bulunmaktadır. Bu yararlar şöyle ifade edilebilir: a) Ebeveynin bilgi ve becerisini artırıp günlük yaşam durumlarında ebeveynin yeterli katılımını sağlamaktadır (Hughes, 2017:28). b) Ebeveyn koçluğu uygulamasıyla ebeveynin kendine güven duymasını ve biliş düzeyini artırmayı, uygun davranışsal teknikler kullanarak ebeveynin hareket, düşünce ve hislerini değiştirecek yollar bulmasını sağlamaktadır (Hughes, 2017:28). c) Ebeveyn için gerekli olan becerilerin öğretilmesi ve ebeveynin çocuğuyla olumlu etkileşim kurmasını sağlamaktadır (Bateman, 2017:12). d) Ebeveyn koçluğu uygulaması uzman, ebeveyn, bakım sağlayan kişi ilişkilerini besleme ve uzmandan öğrenen odaklı hizmetlere odaklanmayı sağlamaktadır (Rush vd., 2003:35). e) Ebeveyn koçluğu uygulaması koçluk yapılan kişinin uygulama ve etkili hareket için ev müdahalesi olarak ebeveynlere büyük bir potansiyel sunmaktadır (Rush & Sheldon, 2011:175).

Özel gereksinimli bireylerin erken çocukluk döneminden itibaren birçok becerinin öğretimi için kendilerine sistematik öğretim yapılmasına gereksinimleri bulunmaktadır. Özel gereksinimi olan bireylere sistematik öğretim okulda öğretmenler tarafından sunulabildiği gibi ebeveynleri tarafından da sunulabilmektedir. Ebeveynler gerekli destek ve eğitim aldıklarında çocuklarının gereksinim duyduğu alanlarda onları destekleyebilmektedir. Ebeveynlere sunulan bu destekler ebeveyn eğitimi ve ebeveyn koçluğu uygulamalarıyla sunulabilmektedir. Ebeveyn koçluğu uygulamaları ile özel gereksinimli çocuklar, deneysel olarak kanıtlanmış bilimsel dayanaklı uygulamalar ile etkili öğretim desteği alabileceklerdir. Ancak bunun sağlanması için ebeveyn koçluğu uygulamalarının özel gereksinimli çocukların farklı gelişim alanlarında yer alan becerilerin öğretimindeki etkiliğini ortaya koymak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir (Chengappa vd., 2017:277; Cruz-Torres vd., 2020:221-222; Erturk vd., 2020:20; Fetting vd., 2015:178; Hampshire, 2016:33; Hamshire, 2018:134; Lane vd., 2016:147; Lequia, 2013:339; MCduffie, 2013:184; Mcknight, 2016:765; Radley, 2014:253; Raj, 2010:49). Özetleyecek olursak, araştırmacıların ortaya koyduğu bilgilere göre ebeveyn koçluğu uygulamalarıyla ilgili alanda daha fazla araştırma yapmaya gereksinim bulunduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle, alanyazında yer alan çalışmaların bulgularının incelenerek güncel bilgi sunmanın ve konuya ilişkin araştırma gereksiniminin ortaya konulmasının OSB ve ZY'li bireylerle çalışan uygulamacı ve araştırmacılar için faydalı olacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışma kapsamında ebeveyn koçluğu uygulamalarına ilişkin çalışmaları

incelemek hedeflenmiştir. Bu amaçla yapılan alanyazın taraması ile ulaşılan araştırmaların temel betimsel özellikleri, yöntemsel özellikleri ve sonuçları açısından incelenmiştir.

2. YÖNTEM

OSB ve ZY'li bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamalarının incelendiği bu araştırmada betimsel tarama modelinden yararlanılmıştır. İzleyen bölümde araştırmanın planlaması, tarama süreci, veri analizi süreçlerine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2.1. Alanyazın Taraması Süreci

Sistemik alanyazın taraması, özel bir konu hakkında ilgili çalışmaların sentez edilmesi, araştırma tekniğine öncelik verilerek, yanlılığın azaltılması için tipik olarak kapsamlı ve detaylı plan ve araştırma olarak tanımlanmaktadır (Uman, 2011:57). Alanyazın taraması ile var olan araştırmaların gözden geçirilmesi bize kanıta dayalı değerli bilgi sağlayabilir ve uygulamacıların ve politikacıların bu kanıtlara ulaşmasını sağlayabilir. Sistemik derleme yapmak ve bunları rapor etmek, okuyucuların tıpkı bireysel çalışmaları gibi ilgili amaçlarını güvenilir yolla yorumlamalarını sağlar. Sistemik derleme çalışmaları tüm araştırma soruları ve araştırma yöntemleriyle kullanılabilir (Gough vd., 2013:6).

2.2 Gözden Geçirme/Derleme Süreci

Bu çalışmada alanyazın taranmış ve araştırmaların belirli özellikleri dikkate alınarak çalışmalar incelenmiştir. Bunun için öncelikle araştırmacılar tarafından tarama sürecine dahil edilecek araştırmaların belirlenmesi için anahtar sözcükler oluşturulmuştur. Anahtar sözcük olarak “Otizm, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, ebeveyn koçluğu” ve “Autism, autism spectrum disorders, intellectual disability, parent coaching” belirlenmiştir. Anahtar sözcüklerle ilgili daha fazla sayıda araştırmaya ulaşmak için anahtar sözcüklerin farklı kombinasyonları oluşturularak arama yapılmıştır. Araştırmaların belirlenmesi için; Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi “Veri Tabanları Toplu Arama (ABI/INFORM Complete, Cambridge Journals Online, EbscoHost, JSTOR, OECD iLibrary, Oxford Journals, Press Reader, Sage, Science Direct, Science Online, SciFinder, SocINDEX with Full Text, SpringerLink, Taylor & Francis, University of Chicago Press, Web of Science)” ve “Google Akademik” veri tabanları anahtar sözcükler kullanılarak ayrı ayrı taranmıştır.

Araştırmacılar tarafından makalelerin belirlenmesi için dâhil edilme ve dışlama kriterleri belirlenmiştir. Tarama sonucunda bulunan araştırmalar dâhil edilme kriterlerine göre çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilme kriterleri şunlardır:

- Araştırmanın katılımcılarının OSB ve/veya ZY tanısı almış olması,
- Araştırmaların hakemli dergilerde yayımlanmış makale olması,
- Öğretim sürecinde ebeveyn koçluğu sunulması,
- Deneysel/yarı deneysel araştırmalar olması.

Makale dışlama ölçütleri ise şu şekildedir:

- Makalenin yöntem ve katılımcılar bölümleri açık bir şekilde yazılmadysa,

b) Ana katılımcı grup OSB ve/ya ZY'li bireyler dışında kalan diğer yetersizlik grupları ile ya da tipik gelişim gösteren bireylerle çalışma yürütülmüşse,

c) Tez çalışmaları araştırmaya dahil edilmemiştir.

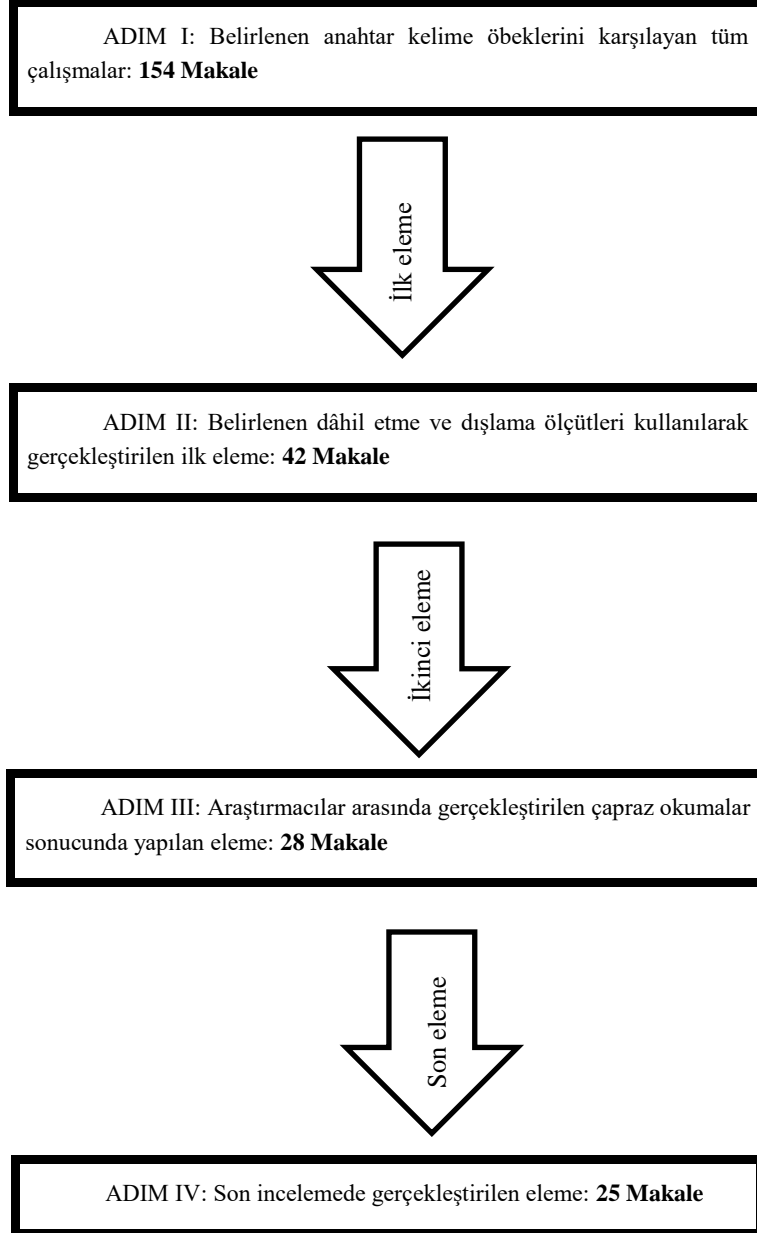
Şekil 1’de de görüldüğü gibi belirtilen tarama öbekleri kullanılarak gerçekleştirilen tarama sonucunda toplam 154 makaleye ulaşılmıştır. Bulunan çalışmalar araştırmacılar tarafından dahil etme ve dışlama ölçütlerine göre değerlendirilmiştir. Bu ilk ön eleme oturumu sonunda 112 makalenin çalışmanın dışında kalmasına karar verilmiştir. Daha sonra her bir araştırmacı dahil etme ve dışlama ölçütlerine göre makaleleri bağımsız olarak okumuş ve her iki araştırmacının bir araya geldiği toplantıda 14 makalenin çalışma ölçütlerine uygun olmadığına karar verilmiştir. En son incelemede dahil edilme kriterlerini sağlayan 25 araştırma çalışmaya dahil edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma sürecine dahil edilen 25 çalışmanın analiz sürecinde nicel betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Ele alınan araştırmaların analizi sürecinde analiz edilen kategoriler: a) makalelerin temel betimsel özellikleri, b) makalelerin yöntem bölümleri, c) makalelerin amaç ve bulgu özellikleridir. İnceleme sürecinde araştırmalar araştırmacılar tarafından hazırlanan Tablo 1’de yer alan değişkenler açısından incelenmiştir. Bu değişkenler: a) araştırmacının yazarı ve yıl bilgileri kaynak başlığı, b) araştırmacının konusu, c) araştırmacının katılımcılarının yetersizlik türü, cinsiyeti ve sayısı, d) araştırmaya katılan bireylerin yaş bilgileri, e) araştırmaların yöntem, f) araştırmaların hangi modelle gerçekleştirildiği, g) araştırmaların gerçekleştirildiği ortam, h) araştırmaların izleme (İ), genelleme (G), uygulama güvenilirliği (UG) ve gözlemciler arası güvenilirlik (GAG), sosyal geçerlik (SG) bulguları ve ı) araştırmaların sonuçları sıralanmaktadır. Tabloda izleme, genelleme, uygulama güvenilirliği, gözlemciler arası güvenilirlik, sosyal geçerlik başlıkları kısaltılarak “İ/G/UG/GAG/SG” olarak kullanılmıştır. Bu başlıklar altındaki bulguya ilişkin veri varsa kısaltılarak “V” ile ve veri yoksa kısaltılarak “Y” ile gösterilmiştir. Alanyazın taraması için belirlenen makaleler Tablo 1’de yer alan değişkenler açısından ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra her iki yazar bir araya gelerek sonuçları karşılaştırmışlardır. Gözlemciler arası güvenilirlik verilerinin analizinde Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$$

Yazarların görüş ayrılığı yaşanan çalışmalarda bir araya gelip uzlaşması sonucunda her iki yazarın hazırlamış olduğu tablolar tek bir tabloda birleştirilerek verilmiştir. Gözlemciler arası güvenilirlik bulgusu %90 olarak bulunmuştur. İzleyen bölümde ele alınan makalelerdeki kaynak, konu, katılımcı, yaş, yöntem, model, ortam, izleme, genelleme, uygulama güvenilirliği, gözlemciler arası güvenilirlik, sosyal geçerlik ve sonuç bölümlerinin yer aldığı veri toplama tabloları bulunmaktadır.

Şekil I. Sistematik Derleme Sürecindeki Tarama Akış Şeması

Tablo 1. Ebeveyn Koçluğu Uygulamalarına İlişkin Alanyazın-Problem Davranışı Konu Alan Çalışmalar

Kaynak	Konu	Katılımcı	Yaş	Yöntem	Model	Ortam	İ/G/UG/GAG/SG	Sonuç
Lequia vd., 2013	Problem dav. ve akademik bec.	2 anne, 1 baba + 2 OSB+1 Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı çocuk	8-9 Yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Klinik	V/Y/V/V/V	Problem davranış üzerinde ve akademik beceri öğretiminde etkili
Robertson vd., 2013	Problem davranış/istek	Anneler + 2 OSB'li erkek	2-5 yaş	Tek denek	ABAB	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Problem davranış üzerinde ve istek becerisi öğretiminde etkili
Bailey ve Blair, 2015	Problem davranış	Anneler+ OSB ve Dil konuşma bozukluğu tanılı 3 erkek	5-7 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Problem davranış üzerinde ve istek becerisi öğretiminde etkili
Fettig, Schultz ve Sreckovic, 2015	Problem davranış	İki anne, bir baba + 2 OSB tanılı ve 1 duygu davranış bozukluğu tanılı çocuk	2-5 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Problem davranış üzerinde etkili
Cosbey ve Muldoon, 2017	Problem davranış ve yiyecek kabulü	Anne, anne ve baba+ anne ve büyükanne + OSB'li 3 erkek	6-8 yaş	Tek denek + Nicel	Katılımcılar arası çoklu başlama +ön test-son test	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Problem davranış ve yiyecek kabulü becerisi öğretiminde etkili
Benson vd., 2018	Kendine zarar verme davranışı	Ebeveyn + OSB'li bir erkek, Serebral palsili'li bir erkek	5 ve 8 yaş	Tek denek	ABAB modeli	Ebeveynin evi	Y/Y/V/V/Y	Problem davranış üzerinde etkili
Lindgren vd., 2020	Problem davranış	Ebeveyn+ OSB'li 34 çocuk	21-84 ay	Nicel	Tesadüfi kontrol gruplu model	-	V/Y/Y/Y/Y	Problem davranış üzerinde etkili

Tablo 1. (Devam) *Ebeveyn Koçluğu Uygulamalarına İlişkin Alanyazın-Dil ve İletişim Becerilerini Konu Alan Çalışmalar*

Kaynak	Konu	Katılımcı	Yaş	Yöntem	Model	Ortam	İ/G/UG/GAG/SG	Sonuç
McDuffie vd., 2013	Doğal dil müdahalesi	Anneler + OSB'li 4 erkek ve 4 kız	2-5 yaş	Tek denek	A-B serisi	Ebeveynin evi	Y/Y/V/V/V	Dil becerisi öğretiminde etkili
Suess vd., 2014	İşlevsel iletişim eğitimi	Ebeveyn + 3 OSB'li erkek	2-3 yaş	Tek denek	Çok bileşenli dönüşümlü uygulama	Ebeveynin evi	Y/Y/V/V/Y	İşlevsel iletişimbecerisi öğretiminde etkili
Lane vd., 2016	İletişim becerisi	Anneler + OSB'li 2 erkek	31-35 ay	Tek denek	Davranışlar arası çoklu başlama	Klinik	V/V/V/V/Y	İletişimbecerisi öğretiminde etkili
McKnight vd., 2016	Konuşma edinimi	4 ebeveyn + OSB'li 2 kız, 1 erkek ve Yaygın gelişimsel bozukluk/Başka türlü adlandırılmayan bozukluk tanılı 1 erkek	-	Karma	-	Klinik	Y/Y/Y/V/Y	Konuşma edinimi becerisi öğretiminde etkili
Penney ve Schwartz, 2018	Taklit becerisi	İki anne, bir baba+ OSB'li iki erkek ve bir kız	4-5 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	Y/V/V/V/V	Taklit becerisi öğretiminde etkili

Tablo 1. (Devam) *Ebeveyn Koçluğu Uygulamalarına İlişkin Alanyazın-Dil ve İletişim Becerilerini Konu Alan Çalışmalar*

Kaynak	Konu	Katılımcı	Yaş	Yöntem	Model	Ortam	İ/G/UG/GAG/SG	Sonuç
Siller vd., 2018	İletişim becerisi	Anneler + OSB'li 64 erkek ve 6 kız	2-6 yaş	Nicel	Kontrol gruplu model	Ebeveynin evi	V/Y/V/Y/Y	İletişimbecerisi öğretiminde etkili
Ritchotte ve Zaghawan, 2019	İfade edici dil	Anneler+Özel öğrenme güçlüğü/üstün yetenek tanılı 1 kız, Gelişimsel yetersizlik tanılı 1 kız, OSB tanılı 1 erkek ve Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı 1 erkek	5-7 yaş arası	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/V/V/V/V	İfade edici dil becerisi öğretiminde etkili
Valeri vd., 2019	Sosyal iletişim	17 anne ve 17 baba+OSB'li 27 erkek ve yedi kız	2-6 yaş	Nicel	Tesadüfi kontrol gruplu model	Ev ve okul	Y/Y/Y/Y/Y	Sosyal iletişimbecerisi öğretiminde etkili
Erturk vd., 2020	Sosyal iletişim	Anneler+ OSB'li iki erkek	4 yaş	Tek denek	Davranışlar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/V/V/V/Y	Sosyal iletişimbecerisi öğretiminde etkili-1 annede öğretim sunmada kısıtlı etki
Tanner ve Dounavi, 2020	Sosyal, iletişim ve oyun	Anneler+OSB'li üç kız iki erkek	12-16 ay	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/V/V/V/V	Sosyal iletişimve oyun becerisi öğretiminde etkili

Tablo 1. (Devam) *Ebeveyn Koçluğu Uygulamalarına İlişkin Alanyazın-Ebeveyn Çocuk Etkileşimini ve Sosyal Beceriyi Konu Alan Çalışmalar*

Kaynak	Konu	Katılımcı	Yaş	Yöntem	Model	Ortam	İ/G/UG/GAG/SG	Sonuç
Raj ve Salagame, 2010	Ebeveyn çocuk etkileşimi	OSB'li çocuğa sahip 30 anne	4-8 yaş	Nicel	Karşılaştırma modeli ön test-son test	Klinik	Y/Y/V/Y/Y	Ebeveyn çocuk etkileşimi üzerinde etkili
Oliver ve Brady, 2014	Ebeveyn çocuk etkileşimi	Anneler + 3 OSB'li erkek	5-6 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/V/Y/V/Y	Ebeveyn çocuk etkileşimi üzerinde etkili
Radley vd., 2014	Sosyal beceri eğitimi	Ebeveyn + 5 OSB'li birey	5-7 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Sosyal beceri eğitimi 3katılımcı üzerinde etkili-2 katılımcıda etkili değil
Chengappa vd., 2017	Ebeveyn çocuk etkileşimi	2 anne, 1 baba+ ZY'li 3 erkek	3-7 yaş	Tek denek	Davranışlar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/Y	Ebeveyn çocuk etkileşimi üzerinde etkili-İzlemede düşük etkili
Rogers vd., 2019	Sosyal etkileşim	Ebeveyn + 45 OSB'li çocuk	12-30 av	Nicel	Kontrol gruplu desen	Klinik	V/Y/V/V/V	Sosyal etkileşim becerisi üzerinde etkili

Tablo 1. (Devam) Ebeveyn Koçluğu Uygulamalarına İlişkin Alanyazın-Akademik Beceriler ve Günlük Yaşamı Konu Alan Çalışmalar

Kaynak	Konu	Katılımcı	Yaş	Yöntem	Model	Ortam	İ/G/UG/GAG/SG	Sonuç
Hampshire vd., 2016	Akademik beceri ve kendini yönetme	Anneler+ OSB'li 4 erkek ve 1 kız	6-8. sınıf	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Akademik beceri ve kendini yönetme becerisi öğretiminde etkili
Hampshire ve Allred, 2018	Akademik beceri	Anneler + 3 OSB'li ve 2 Asperger sendromlu çocuk	12-14 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	Y/Y/V/V/V	Akademik beceri öğretiminde etkili
Cruz-Torres vd., 2020	Günlük yaşam becerisi	Anneler+ OSB'li bir erkek ve iki kız	12-17 yaş	Tek denek	Katılımcılar arası çoklu başlama	Ebeveynin evi	V/Y/V/V/V	Günlük yaşam becerisi öğretiminde etkili

3. BULGULAR

3.1. Araştırmaların genel özellikleri

Tarama sonucunda dahil edilme kriterlerini karşılayan toplam 25 çalışmaya ulaşılmıştır. Bunlardan %72'si tek denekli araştırma, %20'si nicel araştırma,%4'ü karma araştırma ve %4'ü tek denekli ve nicel araştırma olarak desenlenmiştir.

3.2. Araştırmaların konu bulguları

Ele alınan araştırmaların konusuna bakıldığında; dil ve iletişim becerisini konu alan %40 oranında çalışma, problem davranış %28 oranında çalışma, ebeveyn çocuk etkileşimi ve sosyal beceri %20 oranında çalışma, akademik ve günlük yaşam becerisi %12 oranında çalışma bulunmaktadır. İncelenen araştırmaların konularının büyük çoğunluğunun dil ve iletişim becerisi alanında olduğu, bunun yanı sıra problem davranış, ebeveyn çocuk etkileşimi ve sosyal beceri ve akademik ve günlük yaşam becerilerine yönelik çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Tablo 2'de araştırmaların konu bulguları gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaların Konu Bulguları

Değişken	Frekans	Yüzde
Dil ve iletişim becerisi	10	40
Problem davranış	7	28
Ebeveyn çocuk etkileşimi ve sosyal beceri	5	20
Akademik ve günlük yaşam becerisi	3	12

3.3. Araştırmaların katılımcı bulguları

Araştırmanın çalışma grubunu OSB ve ZY'li bireyler oluşturmaktadır. Ancak hedef grubumuzla birlikte benzer yetersizlik gösteren diğer yetersizlik grubundan bireyler de ele aldığımız çalışmalarda araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcı özelliklerine bakıldığında OSB tanılı %95.08 oranında kişi, ZY tanılı %1.33 oranında kişi, asperger sendromu tanılı %0,89 oranında kişi, gelişimsel yetersizlik tanılı %0.44 oranında kişi, özel öğrenme güçlüğü/üstün yetenek tanılı %0.44 oranında kişi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı %0.44 oranında kişi, yaygın gelişimsel bozukluk/başka türlü adlandırılmayan bozukluk tanılı %0.44 oranında kişi, serebral palsi tanılı %0.44 oranında kişi, duygu davranış bozukluğu tanılı %0.44 oranında kişi bulunmaktadır. Araştırmanın anne katılımcıları %58.12 oranında, katılımcı bilgisi olarak sadece ebeveyn olduğu belirtilen katılımcılar %33.57 oranında, baba katılımcıları %7.94 oranında ve büyükanne katılımcıları %0.36 oranında bulunmaktadır. Tablo 3'te araştırmaların katılımcı bulguları sırasıyla belirtilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaların Katılımcı Bulguları

Değişken	Frekans	Yüzde
Yetersizlik grubu OSB	213	95,08
Yetersizlik grubu ZY	3	1,33
Asperger sendromu	2	0.89
Gelişimsel yetersizlik	1	0.44
Özel öğrenme güçlüğü/üstün yetenek	1	0.44
Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu	1	0.44
Yaygın gelişimsel bozukluk/Başka türlü adlandırılmayan bozukluk	1	0.44
Serebral palsy	1	0.44
Duygu davranış bozukluğu	1	0.44
Ebeveyn Katılımcı		
Anne katılımcı	161	58.12
Ebeveyn katılımcı	93	33.57
Baba katılımcı	22	7.94
Büyük anne katılımcı	1	0.36

3.4. Araştırmaların yöntem ve model bulguları

Araştırmaların yöntem bölümleri incelendiğinde tek denekli araştırma yönteminin %72 oranında kullanıldığı, nicel araştırma yönteminin %20 oranında kullanıldığı, tek denek ve nicel araştırmanın bir arada gerçekleştirildiği %4 oranında ve karma araştırma olarak %4 oranında çalışma bulunduğu görülmüştür. incelenen araştırmaların modellerine bakıldığında tek denekli araştırma modelleri; katılımcılar arası çoklu başlama modeli ile %48 oranında çalışma, davranışlar arası çoklu deneme modeli ile %12 oranında çalışma, ABAB modeli ile %8 oranında çalışma, AB modeli ile %4 oranında çalışma, çok bileşenli dönüşümlü uygulama modeli ile %4 oranında çalışma gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma modelleri ile %20 oranında çalışma; ön test-son test modeli ile %8 oranında çalışma, kontrol gruplu model ile %8 oranında çalışma, tesadüfi kontrol gruplu model ile %8 oranında çalışma bulunmaktadır. Bunların dışında tek denek ve nicel çalışmanın bir arada olduğu %4 oranında çalışma ve karma yöntemin kullanıldığı %4 oranında çalışma bulunmaktadır. Tablo 4'te araştırmaların yöntem ve model bulguları sırasıyla belirtilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaların Yöntem ve Model bulguları

Değişken	Frekans	Yüzde
Tek denekli araştırma	18	72
Katılımcılar arası çoklu başlama modeli	12	48
Davranışlar arası çoklu başlama modeli	3	12
ABAB modeli	2	8
AB modeli	1	4
Çok bileşenli dönüşümlü uygulama modeli	1	4
Nicel araştırma	5	20
Ön test-son test modeli	2	8
Kontrol gruplu model	2	8
Tesadüfi kontrol gruplu model	2	8
Tek denek+Nicel araştırma	1	4
Karma	1	4

3.5. Araştırmaların ortam bulguları

Araştırmaların gerçekleştirildiği ortamlar incelendiğinde; ebeveynin evinde %72 oranında çalışma, klinik ortamda %20 oranında çalışma, ev ve okul ortamında %4 oranında çalışma, ortam belirtilmemiş %4 oranında çalışma gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu verilere göre çalışmaların büyük çoğunluğunun ebeveynin evinde ve klinik ortamda gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca toplumsal alandaki çalışmaların sınırlı olması da dikkat çekicidir. Tablo 5'te araştırmaların yürütüldükleri ortamlara ilişkin bulgular sırasıyla belirtilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaların Ortam Bulguları

Değişken	Frekans	Yüzde
Ebeveynin evi	18	72
Klinik	5	20
Ev ve okul	1	4
Belirtilmemiş	1	4

3.6. Araştırmaların etkililik ve güvenilirlik bulguları

Araştırmaların izleme verilerine baktığımızda %68 oranında çalışmada izleme verisinin toplandığı, %24 oranında çalışmada genelleme verisinin toplandığı, %84 oranında çalışmada uygulama güvenilirliği verisinin toplandığı, %84 oranında çalışmada gözlemciler arası güvenilirlik verisinin toplandığı ve %56 oranında çalışmada sosyal geçerlik verisinin toplandığı görülmektedir. Tablo 6'da araştırmaların etkililik ve güvenilirlik bulguları sırasıyla belirtilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaların Etkililik ve Güvenirlik Bulguları

Değişken	Frekans	Yüzde
İzleme		
(+) Veri toplanmış	17	68
(-) Veri toplanmamış	8	32
Genelleme		
(+) Veri toplanmış	6	24
(-) Veri toplanmamış	19	76
Uygulama güvenirliliği		
(+) Veri toplanmış	21	84
(-) Veri toplanmamış	4	16
Gözlemciler arası güvenirlilik		
(+) Veri toplanmış	21	84
(-) Veri toplanmamış	4	16
Sosyal geçerlik		
(+) Veri toplanmış	14	56
(-) Veri toplanmamış	11	44

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı özel gereksinimli bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamalarının etkilerinin incelenmesidir. Araştırmada ağırlıklı olarak OSB ve ZY’li bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamaları incelenmiştir. Araştırma amacı doğrultusunda OSB ve ZY’li bireylerle gerçekleştirilmiş ebeveyn koçluğu uygulamaları belirli değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen veriler bulgular başlığı altında açıklanmıştır.

Ebeveyn koçluğu uygulamalarıyla gerçekleştirilmiş çalışmalar incelendiğinde çalışma konusunun problem davranış (Bailey & Blair, 2015; Benson vd., 2018; Cosbey & Muldoon, 2017; Fettig vd., 2015; Lequia vd., 2013; Lindgren vd., 2020; Robertson vd., 2013), doğal dil müdahalesi (McDuffie vd., 2013; Ritchotte & Zaghlawan, 2019), konuşma edinimi (McKnight vd., 2016), iletişim becerisi (Lane vd., 2016; Siller vd., 2018; Suess vd., 2014), taklit becerisi (Penney & Schwartz, 2018), sosyal iletişim (Erturk vd., 2020; Tanner & Dounavi, 2020; Valeri vd., 2019), ebeveyn çocuk etkileşimi (Chengappa vd., 2017; Oliver & Brady, 2014; Raj & Salagame, 2010), sosyal beceri (Radley vd., 2014; Rogers vd., 2019), akademik beceri (Hampshire vd., 2016; Hampshire & Allred, 2018) ve günlük yaşam becerisi (Cruz-Torres vd., 2020) olduğu görülmüştür. Araştırmalarda ağırlıklı olarak dil ve iletişim becerileri, problem davranış ve sosyal becerilerin çalışıldığı görülmektedir. Bunun sebebinin araştırmanın OSB’li katılımcıların yaş grubu ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Daha çok küçük yaş grubundan OSB’li bireylerle çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak ergenlik dönemindeki OSB’li bireylerle daha sınırlı sayıda çalışma yapıldığı söylenebilir.

Ele alınan araştırmalarda kullanılan yöntemler incelendiğinde tek denekli araştırma modeli ile (Bailey & Blair, 2015; Benson vd., 2018; Chengappa vd., 2017; Cruz-Torres vd., 2020; Erturk vd., 2020; Fettig vd., 2015; Hampshire vd., 2016; Hampshire & Allred, 2018; Lane vd., 2016; Lequia vd., 2013; McDuffie vd., 2013; Oliver & Brady, 2014; Penney & Schwartz, 2018; Radley vd., 2014; Ritchotte & Zaghlawan, 2019; Robertson vd., 2013; Suess vd., 2014; Tanner & Dounavi, 2020), tek denek artı nicel araştırma modeli ile (Cosbey & Muldoon, 2017), karma araştırma modeli ile

(McKnight vd., 2016) ve nicel araştırma modeli ile (Lindgren vd., 2020; Raj & Salagame, 2010; Rogers vd., 2019; Siller vd., 2018; Valeri vd., 2019) gerçekleştirilmiştir. Alanyazındaki araştırmaların çoğu tek denekli araştırma modeli ile gerçekleştirilmiştir.

Ele alınan araştırmaların modelleri incelendiğinde kontrol gruplu model (Lindgren vd., 2020; Siller vd., 2018; Rogers vd., 2019; Valeri vd., 2019), katılımcılar arası çoklu başlama modeli (Bailey & Blair, 2015; Cosbey & Muldoon, 2017; Cruz-Torres vd., 2020; Fettig vd., 2013; Hampshire vd., 2016; Hampshire & Allred, 2018; Oliver & Brady, 2014; Penney & Schwartz, 2018; Radley vd., 2014; Ritchotte & Zaghawan, 2019; Schultz & Sreckovic, 2015; Tanner & Dounavi, 2020), AB modeli ile (McDuffie vd., 2013), ABAB modeli ile (Benson vd., 2018; Robertson vd., 2013), ön test-son test modeli ile (Cosbey & Muldoon, 2017; Raj & Salagame, 2010), çok bileşenli dönüşümlü uygulama modeli ile (Suess vd., 2014), davranışlar arası çoklu başlama modeli ile (Chengappa vd., 2017, Erturk vd., 2020; Lane vd., 2016) gerçekleştirilmiştir. Alanyazındaki araştırmaların çoğunda ebeveyn koçluğu uygulamalarında tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama modeli ile çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Alanyazındaki ele alınan araştırmaların ebeveyn katılımcıları incelendiğinde anne katılımcıların yer aldığı araştırmalar (Bailey & Blair, 2015; Cruz-Torres vd., 2020; Erturk vd., 2020; Hampshire vd., 2016; Hampshire & Allred, 2018; Lane vd., 2016; McDuffie vd., 2013; Oliver & Brady, 2014; Raj & Salagame, 2010; Ritchotte & Zaghawan, 2019; Robertson vd., 2013; Siller vd., 2018; Tanner & Dounavi, 2020), katılımcı grup olarak ebeveyn yazılan çalışmalar (Benson vd., 2018; Lindgren vd., 2020; McKnight vd., 2016; Radley vd., 2014; Rogers vd., 2019; Suess vd., 2014), anne ve babaların da dahil olduğu çalışmalar (Chengappa vd., 2017; Fettig vd., 2015; Lequia vd., 2013; Penney & Schwartz, 2018; Valeri vd., 2019) ve katılımcı grup olarak anne, anne ile baba ve anne ile büyükannenin yer aldığı çalışma bulunmaktadır (Cosbey & Muldoon, 2017). İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunda anne katılımcılar yer almıştır. Bir kısım çalışmada ise hem anne katılımcılar hem de baba katılımcılar araştırmaya dâhil olmuşlardır. Bunun yanı sıra bazı araştırmalarda katılımcı bilgisi açık olarak yazılmamış ebeveyn katılımcı olarak bilgi verilmiştir. Alanyazında gerçekleştirilen diğer derleme çalışmalarında da araştırmalarda katılımcı grup olarak anneler daha fazla yer almışlardır (Kizir, 2019; Lai & Oei, 2014). Bunun sebebinin çocukların bakım ve eğitim sorumluluklarını daha fazla annelerin üstlenmiş olmaları, babaların çalışması nedeniyle evde her zaman bulunamaması olduğu düşünülmektedir.

Ebeveyn koçluğu uygulamalarında alanyazında yer alan araştırmaların gerçekleştirildiği ortamlar incelendiğinde klinik ortamda (Lane vd., 2016; Lequia vd., 2013; McKnight vd., 2016; Raj & Salagame, 2010; Rogers vd., 2019), ebeveynin evinde (Bailey & Blair, 2015; Benson vd., 2018; Chengappa vd., 2017; Cruz-Torres vd., 2020; Cosbey & Muldoon, 2017; Erturk vd., 2020; Fettig vd., 2015; Hampshire vd., 2016; Hampshire & Allred, 2018; McDuffie vd., 2013; Oliver & Brady, 2014; Penney & Schwartz, 2018; Radley vd., 2014; Ritchotte & Zaghawan, 2019; Robertson vd., 2013; Siller vd., 2018; Suess vd., 2014; Tanner & Dounavi, 2020), ev ve okulda (Valeri vd., 2019), ve ortamın belirtilmediği görülmüştür (Lindgren vd., 2020). Ele alınan araştırmaların ortamları incelenmiştir ve ebeveynin evi, klinik ortam ve ev ve okul ortamında çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Ancak çoğu araştırma ebeveynin evinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca alanyazında uygulama ortamları olarak toplumsal ortamda çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bunun sebebinin

toplumsal ortamlarda araştırma gerçekleştirmenin zorlukları olduğu düşünülmektedir. Bu zorluklar ise ekonomik, ulaşım ve zaman olarak sıralanabilir (Kizir, 2019).

Alanyazında ebeveyn koçluğu uygulamalarında ebeveyn koçu olarak (Bailey & Blair, 2015) dilbilimci, (McDuffie vd., 2013) dil ve konuşma uzmanı, (McKnight vd., 2016) dil konuşma uzmanı ve mesleki terapist, (Rogers vd., 2019) psikolog, dil konuşma terapisti, davranış analisti ve aile uzmanı, (Benson vd., 2018) yüksek lisans öğrencisi psikolog, (Radley vd., 2014) psikoloji bölümü öğretim üyesi, (Raj & Salagame, 2010; Valeri vd., 2019) psikolog, (Siller vd., 2018) psikoloji bölümü doktora ve yüksek lisans öğrencisi, (Suess vd., 2014; Tanner & Dounavi, 2020) psikoloji bölümü doktora öğrencisi, (Chengappa vd., 2017) terapist, (Cosbey & Muldoon, 2017) özel eğitim ve uygulamalı davranış uzmanı, mesleki terapist ve dil konuşma uzmanı, (Cruz-Torres vd., 2020; Erturk vd., 2020) doktora öğrencisi özel eğitimci, (Fettig vd., 2015; Hampshire vd., 2016; Ritchotte & Zaghlawan, 2019) özel eğitimci ve (Lane vd., 2016) doktora ve yüksek lisans öğrencisi görev almıştır.

Özetle ele alınan araştırmaların büyük çoğunluğu yarı deneysel çalışmalar olan tek denekli araştırma yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarda ebeveyn katılımcı olarak büyük çoğunlukla anneler yer almıştır. Daha sınırlı sayıda araştırmada annelerin yanı sıra baba ve büyükanne de yer almıştır. Çalışmanın yetersizliği olan birey katılımcılarının büyük çoğunluğu OSB'li bireylerden oluşmaktadır ve OSB'li birey katılımcıların en küçüğü bir yaşında iken en büyüğü ise 17 yaşındadır. Bununla birlikte OSB'li birey katılımcılarından bazıları için yaş bilgisi verilmemiş devam ettiği sınıf düzeyine ilişkin bilgi verilmiştir, bu katılımcılar da altı-sekizinci sınıf düzeyindedir. Araştırmaların büyük çoğunluğunun uygulama ortamı ebeveynlerin kendi evleri olurken diğer sık kullanılan uygulama ortamı ise klinik ortamdır. Ele alınan araştırmaların bulgularına göre, çoğu çalışmada ebeveyn koçluğu uygulaması ele alınan yetersizlik gruplarına hedef becerilerin öğretiminde etkilidir. Ancak birkaç çalışmada kısıtlı etkilerin görüldüğü rapor edilmiştir. Alanyazındaki koçluk uygulamalarının birebir öğretim oturumları olarak gerçekleştirilmesi nedeniyle koçluk yardımıyla bulunan kişiler koçluk yapılan kişiye bireysel olarak uygun destekler sunmaktadır (Kizir, 2018).

4.1. Uygulamacılara ve İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Ebeveyn koçluğu uygulamaları ebeveynlere sunulan eğitimler yoluyla ebeveynin çocuklarına eğitim sunabilmesini amaçlamaktadır. Alanyazında ele alınan uygulamalarda ebeveyn koçluğu uygulamaları yoluyla ebeveynlerin başarılı bir şekilde uygulama gerçekleştirebildikleri görülmektedir. Bundan dolayı ebeveyn koçluğu uygulamalarıyla ilgili Türkiye'de de benzer araştırmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

OSB'li ergen bireylerin ebeveynlerine okullardaki ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmenler ya da sosyal hizmet uzmanları tarafından koçluk desteği sunularak bilimsel dayanaklı uygulamalar öğretilbilir ve ebeveynler öğrendikleri yöntemlerle çocuklarının gelişim dönemlerine göre ihtiyaç duyacağı becerileri öğretebilir.

Ebeveynlere koçluk desteği sağlandığında ebeveynler öğrendiği öğretim yöntemiyle öğretmenlerin okulda öğrettikleri becerileri evde tekrar edebilir, izleme ve genelleme çalışmalarına katkıda bulunabilirler. Ebeveyn koçluğu uygulamaları yaygınlaştırılarak okulda öğretmenler

tarafından ebeveynlere sunulacak uygulamaları yaygınlaştırılabilir. Türkiye açısından ise hem araştırmacıların hem de uygulamacıların OSB ve ZY'li bireylerde farklı ebeveyn koçluğu formlarını inceleyen etkililik çalışmaları ve güncel araştırma incelemeleri yapmaları alanyazınımızı zenginleştirecektir.

Yazar Katkı Beyanı:

- 1. Turgut Bahçalı:** Kavramsallaştırma, veri toplama ve analizi, ön taslak yazımı ve düzenleme.
- 2. Serhat Odluyurt:** Kavramsallaştırma, metodoloji, danışmanlık ve denetim (veri analizi), inceleme-yazma ve düzenleme.

5. KAYNAKÇA

- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. (2010). *Intellectual disability: Definition, classification and systems of supports*, 11. Edition. Washington: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities Publications.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders-5 [DSM-5]*, Arlington: American Psychiatric Association Publications.
- Bailey, K.M., & Blair, K.S.C. (2015). Feasibility and potential efficacy of the family-centered prevent-teach-reinforce model with families of children with developmental disorders. *Research in Developmental Disabilities*, 47, 218–233. doi: 10.1016/j.ridd.2015.09.019
- Bateman, K.J. (2017). *The effects of the implementation of parent coaching to increase quality of life for children and families affected by autism spectrum disorder*. Unpublished Doctoral Dissertation. USA: Philosophy University of Washington.
- Beaudoin, A.J., Sébire, G., & Couture, M. (2014). Parent training interventions for toddlers with autism spectrum disorder. *Autism Research and Treatment*, 2014(3), 1-15. doi: 10.1155/2014/839890
- Benson, S.S., Dimian, A.F., Elmquist, M., Simacek, J., McComas, J.J., & Symons, F.J. (2018). Coaching parents to assess and treat self-injurious behaviour via telehealth. *Journal of Intellectual Disability Research*, 62(12), 1114–1123. doi: 10.1111/jir.12456.
- Chengappa, K., McNeil, C.B., Norman, M., Quetsch, L.B., & Travers, R.M. (2017). Efficacy of parent-child interaction therapy with parents with intellectual disability. *Child & Family Behavior Therapy*, 39(4), 253-282. doi: 10.1080/07317107.2017.1375680
- Cosbey, J., & Muldoon, D. (2017). Eat-up family-centered feeding intervention to promote food acceptance and decrease challenging behaviors: A single-case experimental design replicated across three families of children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 47(3), 564–578. doi: 10.1007/s10803-016-2977-0
- Cruz-Torres, E., Duffy, M.L., Brady, M.P., Bennett, K.D., & Goldstein, P. (2020). Promoting daily living skills for adolescents with autism spectrum disorder via parent delivery of video prompting. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50(1), 212–223. doi: 10.1007/s10803-019-04215-6
- Erturk, B., Hansen, S.G., Machalicek, W., & Kunze, M. (2020). Parent-implemented early social communication intervention for young children with autism spectrum disorder. *Journal of Behavioral Education*, Advance online publication. doi: 10.1007/s10864-020-09387-1
- Fettig, A., Schultz, T.R., & Sreckovic, M.A. (2015). Effects of coaching on the implementation of functional assessment-based parent intervention in reducing challenging behaviors. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 17(3), 170-180 doi: 10.1177/1098300714564164

- Fixsen, D.L., Naoom, S.F., Blase, K.A., Friedman, R.M., & Wallace, F. (2005). *Implementation Research: A Synthesis of the Literature*. Tampa, FL: University of South Florida, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, National Implementation Research Network.
- Foster, L., Dunn, W., & Lawson, L.M. (2013). Coaching mothers of children with autism: A qualitative study for occupational therapy practice. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 33(2), 253-263. doi: 10.3109/01942638.2012.747581
- Friedman, M., Woods, J., & Salisbury, C. (2012). Caregiver coaching strategies for early intervention providers moving toward operational definitions. *Infants & Young Children*, 25(1), 62–82. doi: 10.1097/IYC.0b013e31823d8f12
- Goodman, E.O. (1975). Modeling: A method of parent education. *National Council on Family Relations*, 24(1), 7-11. doi: 10.2307/583044
- Gough, D., Oliver, S., & Thomas, J. (2013). *Learning from Research: Systematic Reviews for Informing Policy Decisions: A Quick Guide. A paper for the Alliance for Useful Evidence*. London: Nesta.
- Graham, F., Rodger, S., & Ziviani, J. (2013). Effectiveness of occupational performance coaching in improving children's and mothers' performance and mothers' self-competence. *American Journal of Occupational Therapy*, 67(1), 10–18. doi: 10.5014/ajot.2013.004648
- Hampshire, P.K., Butera, G.D., & Bellini, S. (2016). Self-management and parents as interventionists to improve homework independence in students with autism spectrum disorders. *Preventing School Failure*, 60(1), 22–34. doi: 10.1080/1045988X.2014.954515
- Hampshire, P.K., & Allred, K.W. (2018). A parent-implemented, technology mediated approach to increasing self-management homework skills in middle school students with autism. *Exceptionality*, 26(2), 119-136. doi: 10.1080/09362835.2016.1216848
- Hargreaves, A., & Dawe, R. (1990). Paths of professional development: Contrived collegiality, collaborative culture, and the case of peer coaching. *Teaching and Teacher Education*, 6(3), 227-241. doi: 10.1016/0742-051X(90)90015-W
- Hughes, S.M. (2017). *Coaching parents of children with ADHD: A western australian study*. Unpublished Master Dissertation. Australia: Edith Cowan University.
- Kemp, P., & Turnbull, (2014). Coaching with parents in early intervention an interdisciplinary research synthesis. *Infants & Young Children*, 27(4), 305–324. doi: 10.1097/IYC.0000000000000018
- Kızır, M. (2018). *Ayrık denemelerle öğretimin çevrimiçi sunulan aile eğitimi programıyla kazanımının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kızır, M. (2019). Otizm spektrum bozukluğu'na yönelik uzaktan koçluk uygulamalarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48(2), 1072-1110.
- Lane, J.D., Ledford, J.R., Shepley, C., Mataras, T.K., Ayres, K.M., & Davis, A.B. (2016). A brief coaching intervention for teaching naturalistic strategies to parents. *Journal of Early Intervention*, 38(3), 135-150. doi: 10.1177/1053815116663178
- Lai, W. W., & Oei, T. P. S. (2014). Coping in parents and caregivers of children with autism spectrum disorders (ASD): A review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1(3), 207-224. doi: 10.1007/s40489-014-0021-x
- Lequia, J., Machalicek, W., & Lyons, G. (2013). Parent education intervention results in decreased challenging behavior and improved task engagement for students with disabilities during academic tasks. *Behavioral Interventions*, 28(4), 322–343 doi: 10.1002/bin.1369
- Lindgren, S., Wacker, D., Schieltz, K., Suess, A., Pelzel, K., Kopelman, T., Lee, J., Romani, P., & O'Brien, M. (2020). A randomized controlled trial of functional communication training via telehealth for young children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50(12), 4449-4462. doi: 10.1007/s10803-020-04451-1

- McDuffie, A., Machalicek, W., Oakes, A., Haebig, E., Weismer, S.E., & Abbeduto, L. (2013). Distance video-teleconferencing in early intervention: Pilot study of a naturalistic parent-implemented language intervention. *Topics in Early Childhood Special Education, 33*(3) 172–185. doi: 10.1177/0271121413476348
- McKnight, L.M., O'Malley-Keighran, M.P., & Carroll, C. (2016). 'Just wait then and see what he does': A speech act analysis of healthcare professionals' interaction coaching with parents of children with autism spectrum disorders. *International Journal of Language & Communication Disorders, 51*(6), 757-768. doi: 10.1111/1460-6984.12246
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis. Second edition*. California: Sage Publications, Inc.
- Oliver, P., & Brady, M.P. (2014). Effects of covert audio coaching on parents' interactions with young children with autism. *Behavior Analysis in Practice, 7*(2), 112–116. doi: 10.1007/s40617-014-0015-2
- Özdemir, O. (2013). Ailelere sunulan hizmetler ve destekler. Ailelerin danışmanlık, rehberlik ve eğitim gereksinimlerini karşılanması. İçinde A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği* (s. 55-84 ve 177-212). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Penney, A., & Schwartz, I. (2018). Effects of coaching on the fidelity of parent implementation of reciprocal imitation training. *Autism, 23*(6), 1497-1507. doi: 10.1177/1362361318816688
- Prata, J., Lawson, W., & Coelho, R. (2018). Parent training for parents of children on the autism spectrum: A review. *Journal of Clinical Neurosciences and Mental Health, 5*(3), 1-8. doi: 10.21035/ijcnmh.2018.5.3
- Radley, K.C., Jenson, W.R., Clark, E., & O'Neill, R.E. (2014). The feasibility and effects of a parent-facilitated social skills training program on social engagement of children with autism spectrum disorder. *Psychology in the Schools, 51*(3), 241-255. doi: 10.1002/pits.21749
- Raj, A., & Salagame, K. K. (2010). Effect of sensitized coaching on self-efficacy of parents of children with autism. *Journal of Developmental Disabilities, 16*(2), 44-51.
- Ritchotte, J.A., & Zaghlawan, H.Y. (2019). Coaching parents to use higher level questioning with their twice-exceptional children. *Gifted Child Quarterly, 63*(2), 86–101. doi: 10.1177/0016986218817042
- Robertson, R.E., Wehby, J.H., & King, S.M. (2013). Increased parent reinforcement of spontaneous requests in children with autism spectrum disorder: Effects on problem behavior. *Research in Developmental Disabilities, 34*(3), 1069–1082. doi: 10.1016/j.ridd.2012.12.011.
- Rogers, S.J., Estes, A., Vismara, L., Munson, J., Zierhut, C., Greenson, J., Dawson, G., Rocha, M., Sugar, C., Senturk, D., Whelan, F., & Talbott, M. (2019). Enhancing low-intensity coaching in parent implemented early start denver model intervention for early autism: A randomized comparison treatment trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 49*(8), 632–646. doi: 10.1007/s10803-018-3740-5
- Rush, D.D., Shelden, M.L., & Hanft, B.E. (2003). Coaching families and colleagues: A process or collaboration in natural settings. *Infants & Young Children, 16*(1), 33–47.
- Rush, D.D., & Shelden, M.L. (2005). Evidence-based definitions of coaching practices. *CaseinPoint, 1*(6), 1-6.
- Rush, D.D., & Shelden, M.L. (2011). *The early childhood coaching handbook*. USA, Baltimore: Brookes.
- Siller, M., Hotez, E., Swanson, M., Delavenne, A., Hutman, T., & Sigman, M. (2018). Parent coaching increases the parents' capacity for reflection and self-evaluation: results from a clinical trial in autism. *Attachment & Human Development, 20*(3), 287-308. doi: 10.1080/14616734.2018.1446737
- Suess, A. N., Romani, P.W., Wacker, D.P., Dyson, S.M., Kuhle, J.L., Lee, J.F., Lindgren, S.D., Kopelman, T.G., Pelzel, K.E., & Waldron, D.B. (2014). Evaluating the treatment fidelity of

- parents who conduct in-home functional communication training with coaching via telehealth. *Journal of Behavioral Education*, 23(1), 34–59. doi: 10.1007/s10864-013-9183-3
- Symon, J. (2001). Parent education for autism: issues in providing services at a distance. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 3(3), 160-174. doi: 10.1177/109830070100300304
- Tanner, A., & Dounavi, K. (2020). Maximizing the potential for infants at risk for autism spectrum disorder through a parent-mediated verbal behavior intervention. *European Journal of Behavior Analysis*, 21(8), 1-21. doi: 10.1080/15021149.2020.1731259
- Tekin-İftar, E. ve Kırcaali-İftar, G. (2012). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. (1.Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu. (2018). www.tdk.gov.tr. adresinden 20.12.2018 tarihinde alındı.
- Uman, L. S. (2011). Systematic Reviews and Meta-Analyses. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 20(1), 57-57.
- Valeri, G., Casula, L., Menghini, D., Amendola, F.A., Napoli, E., Pasqualetti, P., & Vicari, S. (2019). Cooperative parent-mediated therapy for Italian preschool children with autism spectrum disorder: A randomized controlled trial. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 29(7), 935-946. doi: 10.1007/s00787-019-01395-5